

Almedalen 2023 – hur påverkar ett Natomedlemskap det civila försvaret?

Medverkande

- Carl-Oskar Bohlin, ministern för civilt försvar
- Magnus Christiansson, lektor i krigsvetenskap vid Försvarshögskolan
- Charlotte Petri Gornitzka, generaldirektör vid Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Anneli Hulthén, landshövding för länsstyrelsen i Skåne
- Max Landergård, programledare, produktionsbolaget Storstad

Transkriberat innehåll

[00:00 - 01.30] Intro musik och prat

MAX INTRO

Du lyssnar på en inspelning från Almedalsveckan 2023 och länsstyrelsernas seminarium om hur ett Natomedlemskap kommer påverka utvecklingen av det civila försvaret. Att kunna ge och ta emot stöd i en hörnsten i svensk säkerhetspolitik. Med anledning av det aktuella säkerhetspolitiska läget, den ökade takten i uppbyggnaden av totalförsvar samt ett annalkande Natomedlemskap behöver Sverige även genomföra en avsevärd förmågehöjning inom det civila försvaret. Den första oktober 2022 trädde en ny struktur för civilt försvar och krisberedskap i kraft, som bland annat innebär införande av beredskapssektorer, civilråden och nya beredskapsmyndigheter. Är de här åtgärderna tillräckliga för att nå upp till Natos krav på att både ta emot och tillhandahålla civilt stöd? Vad är det som behöver utvecklas eller ses över inom det civila försvaret för att nå upp till Natos krav, och vad innebär det konkret för Sverige? Hur ser samverkan inom Nato ut och vilka kan vara de största utmaningarna i det arbetet? Och jag som modererar seminariet heter Max Landergård. Den första att komma upp på scenen i landshövdingens trädgård på Korsgatan 4 i Visby var ministern för civilt försvar, Carl-Oskar Bohlin.

MAX

Välkommen. Kul att ha dig här och att du tar dig tid.

CARL-OSKAR

Tack! Väldigt trevligt att vara här.

MAX

Försvarsmakten [01:49] mot resten av samhället sedan ungefär ett år tillbaka är att det är Sverige och inte försvarsmakten som blir medlemmar i Nato. Vilken är din bedömning av hur förberedelsearbetet har gått sedan du tillträdde?

CARL-OSKAR

Jag vill börja med att säga att det inte bara är försvarsmaktens budskap utan också naturligtvis regeringens budskap. Det är Sverige som går med i Nato, det vill säga hela delen av vårt samhälle, 10

miljoner svenskar blir också Natomedlemmar. Och som svar på din fråga så skulle jag vilja säga att förberedelserna för detta går bra. Vi ligger långt fram och vi har en förhållandevis väl avpassad struktur apropå den strukturreform du själv precis refererade till, den jackar ju väl in i det som Nato kallar för "seven baseline requirement" alltså de krav man ställer på medlemsstaternas resiliensförmågor och så vidare.

MAX

Är det liksom hygienfaktorer för att det ska kunna funka för att vara en fullvärdig medlem, de här sju?

CARL-OSKAR

Ja, det skulle jag säga och det är ju ingen hemlighet att Sverige har en resa att göra, en hemläxa att göra på det här området. Jag stod på ett tidigare seminarium idag och konstaterade att nedrustningen av det militära försvaret under den strategiska "time-outen" eller avspärrningen eller vad vi nu väljer att kalla det, gick ju väldigt långt, men vi lade de facto ner det civila försvaret och behöver göra om från noll i många avseenden, men, och detta är ett viktigt men, Sverige har det som många andra Natoländer kanske inte har, nämligen ett institutionellt minne utav detta. Vi har ett stort mått av lagstiftning på plats, naturligtvis med vita fläckar eller öar som behöver rättas till utifrån hur samhället har utvecklats och ser ut idag, men jag vill också säga det, för vi är bland bra på att klä oss själva i säck och aska, det tycker jag inte alltid man ska göra, det finns en väldigt stor nyfikenhet och det finns ett stort intresse från Nato på vad Sverige kan bidra med i det här avseendet. Jag var så sent som för, nu ska vi se om det var förra eller förrförra veckan, förra veckan var jag nere och träffade Deputy Secretary General Mircea Geoana han har så att säga huvud...

MAX

Var någonstans?

CARL-OSKAR

I Bryssel, på Natokvarteret, eller strax utanför Bryssel för att vara exakt. Det finns en stor förväntansbild på att Sverige ska bidra i det här avseendet, det vill säga bilden av Sverige är att vi är ett utav de länder som ligger längst fram i det här avseendet och när vi tittar på oss själva så ser vi att vi har en stor resa kvar att göra, men det gäller för väldigt många andra Natoländer. Om jag ska göra en liten anekdotisk utveckling, och det här ska naturligtvis inte tas som uttryck för hur den franska staten ser på det, men bara som ett exempel. Jag gjorde en intervju med den franska tidningen Le Monde och dem var generellt intresserade på arbetet som vi gör med civilt försvar och journalisten sa mer eller mindre att "vi har inte hållit på med det här, vi har ju haft kärnvapen, vi har inte tyckt att vi behövt något civilt försvar". Där inser man att det här arbetet måste göras på bred front i hela Nato, men det är ett nationellt ansvar och Sverige kan visa föregångsmannaskap i det här avseendet och bidra till Natomedlemskap.

MAX

Menar du att vi inte har så mycket på plats men vi vet hur vi gör?

CARL-OSKAR

Vi har en del på plats, vi har bland annat den här strukturen på plats, men det räcker ju naturligtvis inte utan vi behöver ju få ut det här i kapillärerna, vi behöver skapa oss muskelminne, om man ska vara krass, det vill säga förmågan måste också uppstå längst ut i linjen och det gör den genom planering, övning och få på plats strukturen hela vägen ut till kommuner och regioner.

MAX

Just det. Ett par frågor kvar innan jag bjuder upp resten av panelen, vad tycker du är viktigast just nu och här, att satsa på i det civila försvaret?

CARL-OSKAR

Det är alltid vanskligt att peka ut en enskildhet därför att då missar man många saker, det kan låta som ett politikersvar och det är en sliten klyscha möjligen, men en kedja är inte starkare än sin svagaste länk och det förhåller sig så med det civila försvaret att där det finns svagheter och där det finns sårbarheter är ju också där vi kan förvänta oss att en antagonist försöker angripa och exploatera oss. Men ska jag nämna några saker så är ju bland annat det vi pratade om på ett tidigare seminarium, hela den stora frågan om försörjningsberedskap, den är central därför där kan vi inte göra en copy paste på det system vi en gång hade därför att samhället ser helt annorlunda ut idag. Tittar vi på den nya och helt tillkommande domänen för det civila försvaret anno 2023, som det inte heller finns en så att säga kopia att hämta ut ur bokhyllan så är det ju hela cyberdomänen och hur vi förhåller oss till cyberförsvar, cybersäkerhet, vår förmåga att skydda kritisk infrastruktur också i den digitala miljön.

MAX

Sverige var ju förr under efterkrigstiden ett utav de länder som hade bäst civilt försvar, är ambitionen att komma tillbaka till de nivåerna?

CARL-OSKAR

Ja.

MAX

Bra, tack. Ett kort svar. Hur påverkar då det kommande Natomedlemskapet? Kommer prioriteringarna att ändras?

CARL-OSKAR

Vi har naturligtvis tycker jag en rimlig inriktning för detta, sedan är det så att Natomedlemskapet kommer ställa ett antal mer specifika krav, bland annat frågan om värdlandsstöd och militär mobilitet där det civila försvaret har många stora, tillkommande uppgifter. Vi ska komma ihåg att vi befinner oss i en situation där vi kommer ha en väsentligt mindre krigsorganisation än under Kalla kriget. Det betyder att det finns en lång rad tillkommande uppgifter som försvarsmakten kanske tidigare kunde lösa på egen hand, men som nu måste lösas av andra aktörer i samhället.

MAX

Stort tack, Carl-Oskar Bohlin. Du får jättegärna stå kvar när jag nu välkomnar upp den övriga panelen på scenen. De är lite spridda här i tältet, men här sitter två av dem. Vi har Magnus Christiansson som är lektor i krigsvetenskap vid Försvarshögskolan, välkommen.

MAGNUS

Tack. Var vill du ha mig?

MAX

Du kan stå här, och en applåd tack! Och så har vi Charlotte Petri Gornitzka som är generaldirektör vid Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB. Och så har vi också Anneli Hulthén, landshövding för länsstyrelsen i Skåne och även också i det här sammanhanget värt att tillägga, civilområdeschef för södra civilområdet, du kan stå bredvid Carl-Oskar där. Jag skulle vilja börja med

att ställa en fråga till er som alla kan svara på, hoppas jag. På en skala ett till tio, där ett är sämst och tio är klanderfritt, hur pass redo är Sveriges civila försvar för ett Natomedlemskap, Magnus?

MAGNUS

Svårt, jag skulle gissa på fem.

MAX

Ja. Charlotte?

CHARLOTTE

Sex.

ANNELI

Jag lägger mig också på en femma.

CHARLOTTE

Säg inte att jag ska motivera min sexa bara för det.

CARL-OSKAR

Nej men jag tycker att det här är myndigheternas bedömning så att det...

MAX

Ja, du lutar dig mot det. Varför sex då istället för fem?

CHARLOTTE

Jag vill säga såhär att på den civila sidan så välkomnas Sverige och de nordiska länderna i ett Natosamarbete väldigt mycket därför att vi har visat i andra sammanhang att vi når ut till våra medborgare. Vi har tillit mellan samhällets olika delar som är en väldig tillgång när man måste samla sig. Så många av de här mjuka världarna i ett samhälle, där står vi i jämförelse med andra väldigt bra till. Sedan är det faktiskt så att vårt föreningsliv, vår förmåga att nå ut med kunskap, att vi följer rekommendationer utan nödvändigtvis regler och sånt där, det är tillgångar och vi har inte satt rubriken civilt försvar, nödvändigtvis på de tillgångarna, så det är den delen man välkomnar Och sedan att vi har ett koncept, ett totalförsvarskoncept, som går att väcka upp, det välkomnar man ju och vi får tala om för andra hur man kan planera kring det. Därför sex, men vi måste ju göra det där också, det där sista, så det är inte tio.

MAX

Hur kommer Natomedlemskap förändra Sveriges civila försvar, Anneli vill du börja svara på det?

ANNELI

Jag tycker man ska dra det längre än så, det är ju egentligen inte Nato som ska förändra Sveriges civila försvar, utan det är ju omvärlden som förändrar Sverige. Och att vi måste ha beredskap för den förändringen, sedan sammanfaller det av olika skäl med ett Natomedlemskap, så jag tycker inte att vi ska göra det här bara för att Nato kräver det utan för att vi behöver det. Precis som Charlotte säger så har vi extremt mycket på plats, vi är strukturerade, vi är organiserade, hyfsad logistik, och vissa delar har vi inte riktigt gjort de senaste 20 åren. Så det gäller på något sätt att fylla den här strukturen som nu vår uppdragsgivare har gett oss, med ett innehåll. För en struktur kommer inte att göra skillnad, du kan ta vilken struktur som helst, det är ju inte den. Den är ordningsreglerna för hur vi ska jobba, och de borde vi se som väldigt enkla, råkar sammanfalla i vissa delar med Natomedlemskapet också.

MAGNUS

Jag tror att det är ett nationellt åtagande som statsrådet var inne på så rent generellt måste Sverige lära sig vad Nato är för någonting, det är en av de stora utmaningarna. 24 februari när processen sätter igång egentligen på allvar, då finns det 16 stycken tjänstemän som håller på med den här typen av frågor, så det är ju en enorm utmaning, så att lära sig hur Nato fungerar. Och den andra handlar om att när man väl har lärt sig hur Nato fungerar, att bestämma sig för vad man vill med Nato. Därför att baseline requirement är en sorts diskussionslista där man kan få en struktur i en diskussion om vad som behöver göras. Och likadant resiliens commit är ett forum, det är ett arbetsforum, men det är ju inte ett fix och färdigt paket som kommer komma från Bryssel. Det är inte som EU, att det kommer massa lagstiftning som ska bli en del av svensk lag. Jag ska säga att en mycket stor mental förändring är att vår planering, vår civila planering, ingår i ett regionalt sammanhang. Det är något nytt, det fanns inte i det gamla totalförsvaret utan då skulle vi sluta oss som en igelkott. Nu ingår vi i ett regionalt sammanhang. Man kan också se det som att bestämma oss för vad vi vill, det finns en del möjligheter med Nato. Till exempel det man kallar för comprehensive cyber defense policy, där finns en väldigt ambitiös idé om att knyta ihop både civila och militära förmågor för att rent operativt kunna hantera ett angrepp mot medlemsländerna. Det har legat nere nu under de senaste åren, men där finns en möjlighet, ifall Sverige identifierar den. Och naturligtvis då det som nämndes här tidigare, vårt regionala sammanhang och samarbete för de i våra nordiska länder. Men det kanske vi ska återkomma till.

MAX

Ja, absolut, men menar du att det inte finns några skallkrav utan det finns några policys som man kan förhålla sig till om man vill?

MAGNUS

Problemet för Nato är att det inte går att gå till domstol ifall något land inte följer de här reglerna. Självklart ska inte Sverige ta sig in i den här klubben och inte följa medlemsreglerna, så är det ju inte. Men när det gäller försvarsverksamhet är det inte så att det finns en svartvit bild av om vi tar baseline requirement, till exempel då, masskadeutfall, det är också en skala av hur förberedd man är och detsamma gäller de här kraven. Så jag ska säga det att det handlar väldigt mycket om politisk ambition, det handlar väldigt mycket om adaptation i systemet och också att ändra bilden av sig själv från att vara den här igelkotten som ska sluta sig, till att bli en del av ett regionalt och interregionalt sammanhang.

MAX

Vi måste gå vidare. Anneli, världlandsstödet, hur kommer Natomedlemskapet förändra länsstyrelsernas arbete med världlandsstöd? Kan du också kort bara förklara för dem som inte vet vad världlandsstödet är?

ANNELI

Det är för att vi ska kunna ta emot och ge stöd i våra Natosammanhang, till exempel. Det klart att det förändrar vårt arbete, i alla våra delar. Nu har vi våra civilområden, våra sex som ska samordna detta, framför allt. Och vi ska lära hela vår struktur, hur vi ska göra men vi måste ju göra det ihop med försvarsmakten, annars går det inte. Vi måste veta vad det är vi ska ta emot och vad vi eventuellt ska bidra med. Så det är en läroprocess det också, jag tycker inte att det är omöjligt att vi skulle kunna hantera den på ett snyggt och smidigt sätt. Man kan väl säga att vi har ju till viss del övat redan, både i Aurora 23 nu. Då kom det trupper utifrån, vi fick lära oss att ta emot, lära oss att transportera, försörja,

handla. Så många av de här delarna som är egentligen väldigt praktiska när vi plockar ner dem i dess beståndsdelar, men vi ska bara ha kedjan så att det funkar.

MAX

Just det. Charlotte, MSB kommer ju också ha ett stort ansvar inom det civila försvaret. Hur kommer Nato påverka er?

CHARLOTTE

Den första påverkan vi har det är ju att vi är den nationella myndigheten, vi ska ju inte gå in och ta över de här uppgifterna, utan vi ska göra det som behövs för att skapa förutsättningar och det som inte kan göras av någon annan. Det är viktigt även här. Så på det sättet är inte rollen förändrad, men vi har ett tydligt uppdrag, den dagen vi blir medlemmar i Nato så ska vi allmänbilda svenska folket om vad det innebär att vara med i Nato. Som ministern sa och som du sa i inledningen att det är en militär allians men det är inte försvarsmakten som går in i Nato utan det är Sverige, och en av de saker som vi måste göra igen är att sätta det här i ett sammanhang, varför Nato? För att vi håller på att bygga upp det civila försvaret i Sverige med utgångspunkt för vad vi behöver här men så ska vi också vara med i Nato och då måste vi passa på att berätta historien om varför vi gör allt det här. En viktig uppgift är ju att sprida kunskap.

MAX

Vilken kunskap kommer vara viktigast tror du? Som svenska folket behöver känna till?

CHARLOTTE

Jag tror att det är väldigt viktigt att vila i ett varför. Man har inte hunnit med det riktigt, det gick fort för ett år sedan med Natomedlemskap. Så vi kan inte börja med att säga att det här är Nato, utan varför. Och sedan det här är Nato, och sedan måste vi inse att vi vet ju inte allt ännu så vi måste lägga upp det här arbetet i steg, det är som en slags portal. Vi kan liksom komma till andra klicket på en hemsida, sedan måste vi fortsätta att lägga på. Annars tror jag vi löper risken att gapa över för mycket. Jag tror att det här kommer väcka diskussion och debatt som kanske inte har tagits ännu och det ska vi också vara beredda på. Så det är information som förmodligen kommer att föda kommunikation. Det gör ju att vi måste stå beredda för den här typen av samtal i olika former. Jätteviktig uppgift, sedan har vi redan idag en samordnande uppgift i det samarbete vi haft med Nato i många år i kommittéer och sådana saker, det kommer vi fortsätta med i den rollen vi har nu framöver.

MAX

Just det. Jag släpper in Magnus och sedan har jag en fråga till Carl-Oskar.

MAGNUS

Bara snabbt, precis det som togs upp här, allmänbilda befolkningen. Jag kom precis från Irland där den irländska regeringen håller på med det de kallar för consultative forum, de har ett antal seminarier på olika delar i Irland där man bjuder in befolkningen för att bereda marken för en säkerhetspolitisk förening och det är väldigt kontroversiellt, neutraliteten är ju verkligen helig i Irland. Schweiz ska förändra sin och tillsätter en kommission för att förändra sin säkerhetspolitiska relation till Nato utifrån sina frågeställningar. Det handlar inte om medlemskap men det handlar om att man vill bereda marken och skapa folklig förståelse och vi kommer ha det udda att vi först sökte medlemskap och sedan kommer vi ha den här diskussionen. Ibland tror jag också att svallvågorna kommer stiga för att den folkliga diskussionen fanns inte innan vi lämnade in ansökan. Den är viktig därför att om vi ska

uppträda som allierade, då kan vi verkligen testas som befolkning på ett sätt som jag inte tror att svenska folket riktigt har fått klart för sig än.

CHARLOTTE

Bara en punkt till på det, att när man allmänbildar så betyder det faktiskt någonting om man vill göra värnplikt, så finns det ett före och ett efter, på sätt och vis.

MAX

Det gör det för alla som har gjort lumpen.

CHARLOTTE

Ja, det gör det säkert också. Men det är ju ändå en sak att välja värnplikten i det svenska försvar som var eller att vara värnpliktig i en allians och det är ju väldigt viktigt för 16, 17-åringar att få veta.

MAX

Absolut. Carl-Oskar, hur styrs det civila försvaret idag? Vem är det som bestämmer?

CARL-OSKAR

Det är regeringen som bestämmer, ytterst, som i alla andra frågor. Men till vår benägna hjälp har vi alla myndigheter som exekverar det som regeringen vill ska hända. Men det är viktigt att komma ihåg här att där vi ligger efter är ju att få till hela kedjan. Vi har ju pratat nu i olika sammanhang om den här strukturen och det är ju lite grann ett försök att bygga det här systemet uppifrån och ner och det kan ha sina fördelar, men tittar man på till exempel Ukraina så har man byggt det underifrån och upp och jag tror verkligen vi behöver ha ett underifrån-och uppsperspektiv därför att det är längst ut i linjen som förmågan faktiskt uppstår. Vi kan ha hur många table top-övningar som helst med powerpoints och annat men om det inte funkar hela vägen ut så ökar det inte förmågan i det civila försvaret. Jag tror att, nu svävar jag ut lite från frågan här men jag vill ändå trycka på det som Charlotte nämner här, nämligen behovet av folkbildning kopplat till detta. För det handlar om att i grunden skapa förståelse i hela befolkningen för vad det här är och därmed också bidra till viljan att sluta upp bakom det här säkerhetspolitiska kontraktet för att, jag menar nu ser vi ett markant ökat stöd för den svenska Natoanslutningen och det är naturligtvis gott och väl så men det är inte säkert att vi befinner oss i ett säkerhetspolitiskt läge som ser ut såhär för jag menar det som nu driver den positiva Natopinionen just nu är ju känslan av att vi behöver befinna oss i ett större sammanhang, vi behöver skydd men vi kan också befinna oss i ett sammanhang där vi behöver ge andra skydd och då måste det finnas en stor grundförståelse för principerna för detta och varför vi gör detta.

MAX

Anneli ska få komma in med en fråga snart, men jag skulle bara vilja fråga dig Magnus, hur tycker du att styrningen av det civila försvaret bör se ut?

MAGNUS

Naturligtvis skulle det vara förmånligt för en helt egen föreläsning men jag skulle säga att den kritiska punkten jag har här är att jag tycker att systemet präglas lite grann av en beslutsförmåga. Det är snart åtta år sedan statsmakterna identifierade en krigsrisk och 2017 började försvarsberedningen ta tag i frågan om det civila försvaret men väldigt lite händer. Det har naturligtvis hänt saker men det är väldigt svårt att säga att Sverige skulle kunna klara omställningen till att vara på krigsfot. Jag ställer mig frågan här kring just krigsorganiseringen och det är ju det som är femtonde kapitlet i regeringsformen, det är ju det den pratar om, alltså krig och krigsrisk men vi har haft ett system som

väldigt lång tid har präglats av kris och olika krisscenarier och nu är beställning från statsmakterna både krig och kris. Här skulle jag vilja säga lite tydligare styrning, helt enkelt, det finns nog olika sätt man kan arbeta med så att de sektorsansvariga myndigheterna får lite mer muskler i föreskriftsrätt. Man skulle kunna tänka sig att styra med budgetprioriteringar, också skjuta till mer prioriteringar och utbildning, men det är ju redan identifierat här. Risken är annars att man hamnar i ett läge där regeringen har ett system som är väldigt, väldigt varierat i olika delar av landet och att det helt enkelt kan bli svårt att då gå in och ha prioriteringar.

MAX

Menar du att det finns en tanke, beredskap för skogsbränder och översvämningar, men man pratar inte om krig på det sättet som man skulle behöva göra?

MAGNUS

Jag tror att det är ganska lätt att det handlar om samverkan mellan myndigheter, att man prioriterar lite olika på olika ställen i systemet. Att man inte kommit lika långt över hela landet, helt enkelt.

MAX

Vad tänker ni om Magnus tankar? Carl-Oskar kan börja.

CARL-OSKAR

Nej men de är inte utan poäng, jag tycker han sätter fingret på en stor del vi har att arbeta med och man ska alltid, jag brukar predika om att man ska gräva där man står och det gäller naturligtvis alla myndigheter men det gäller också regeringen och en utav de brister som jag och vi identifierade när vi klev in på försvarsdepartementet är ju behovet av en sammanhållen totalförsvarsplanering i regeringskansliet. Därför att det inte är någonting som vi har ägnat oss åt de senaste 20, 30 åren, det vill säga civilt försvar är ju den mest tvärssektoriella verksamhet vi har i vårt samhälle eftersom civilt försvar spänner över hela samhällets funktion, det är egentligen allt utom det militära försvaret i totalförsvaret. Och vi har ju som ni alla vet ett regeringskansli som är indelade i stuprör med olika departement, en av de första saker jag gjorde när jag kom in som statsråd var att jag samlade hela regeringen i ett säkert rum och hade en genomgång av MSB:s hemliga del i förmågebedomningen av det civila försvaret och konstaterade att ja, här har vi alltså en situation där vi har ungefär 10 ministrar för civilt försvar, det vill säga vi har 10 statsråd som har tunga, civilt försvarportföljer och det arbetet som bedrivs på respektive departement behöver samordnas på ett mer ändamålsenligt sätt. Som en konsekvens av det håller vi just nu på att organisera om försvarsdepartementet därför att det här systemet tror jag behöver en tydligare toppnod i regeringskansliet som kan styra den här planeringen, därför att som det har fungerat efter Kalla kriget så är det ju dansdepartementet som har genomfört planeringen i det att man har planerat disparata budgetäskanden var för sig och då blir det inte en avvägd helhet, om man ska vara självkritisk och krass, så det är någonting vi arbetar med.

MAX

Charlotte?

CHARLOTTE

Jag tycker att det är viktigt att titta på den här strukturen, vi har ju en struktur som vi vill referera till, den skulle också i ett sämsta scenario kunna bli tio [25:25] silos och sex olika geografiska områden, och den riskerar faktiskt det. Därför att om MSB skulle tolka vårt uppdrag precis som det står då skulle vi komma in när inget görs av andra, alltså ganska reaktivt, men vi tolkar det inte så utan vi tolkar det som att vi ska driva att den här strukturen går framåt som en helhet. De andra sektorerna, de

andra sektorsansvariga myndigheterna, de har faktiskt starkare mandat idag än innan strukturen med det betyder inte att den här noden då som MSB utgör har det. Vad jag vill säga med det här är att vi måste också våga jobba för den här typen av system som håller ihop även om inte alla verktyg är på plats, därför att verkligheten kräver att vi håller ihop. Så vi kan göra väldigt mycket och jag tycker att för ett år sedan stod vi här och sa att vi inte kan bygga på krisen för kriget, nu har vi faktiskt vänt på det, kriget är dimensionerande för det vi planerar för, en helt annan attityd. Men då är det lika farligt att säga att det inte skulle finnas någon som helst bas i erfarenheterna från krisen, att länsstyrelserna med alla sina erfarenheter inte skulle vara relevanta i det här. Så vi måste liksom mötas i det här för annars riskerar vi att kasta ut tillgångarna i det vi har lärt oss när vi ska dimensionera för det vi faktiskt inte har tränat. Och jag tycker att mycket är på väg här, alltså. Så jag vill säga emot dig, jag tror att det är det jag försöker göra.

MAX

Ja det var ganska tydligt också.

CHARLOTTE

Ja, vad bra!

MAX

Anneli?

ANNELI

För civilområdesansvarig i länsstyrelsen så tycker jag att det inte är ett speciellt otydligt uppdrag. Jag tycker inte det är tydligt att vi ska vara högsta civila totalförsvarsmyndighet, inom civilområdet verka för största möjliga försvarseffekt, uppnås vid höjd beredskap. Det är väldigt tydligt. Sedan är det i hela vårt svenska system och nu jag kanske nästan kliver ut och ställer mig vid sidan av att vara tjänsteman, men vi är ju präglade av väldigt stor samverkan. Lite mer förskrivningsrätt ibland hade kanske inte varit fel, lite mer såhär "jag bestämmer över dig". Jag vet att det är osvenskt att göra det i myndighetssverige, men det kan vara lättare i situationer som är lite mer kris-eller krigsartade. Vi kan inte gruppjobba då så mycket kanske.

MAX

Kommer det behöva bli en sådan struktur på plats?

ANNELI

Det vet jag inte och jag är helt nöjd med denna struktur, om vi lägger det åt sidan en stund och bara jobbar med den, fyller den med innehåll och inte analyserar vem som, ja. Så tror jag att vi kan få sprutt på detta också.

MAX

Vad kan vi se har funkat och inte funkat inom det civila försvaret i Ukraina efter Rysslands invasion? Eller andra kanske, jag menar du reser ju väldigt mycket Magnus, det vet jag att ni också gör. Finns det andra "do's and don'ts" från andra länder som man kan ta inspiration av?

MAGNUS

Det allra mest påtagliga är ju den "fighting spirit", den otroliga motståndskraft som befolkningen har, beredskapen att försvara landet som är imponerande, skulle jag säga. Sedan också, det som slagit mig

mycket förutom ett antal incidenter precis i inledningen av eskalationen den 24 februari så har ju cyberkriget varit väldigt frånvarande på ett förvånande sätt.

MAX

Carl-Oskar, du var väl nyligen i Ukraina? Vill du dela med dig lite?

CARL-OSKAR

Jag skulle vilja bara på marginalen invända, för att ja cyberkriget har kanske framstått som frånvarande men det har delvis framstått som frånvarande därför att Ukraina har gjort sin hemläxa. Tittar man på bara vad som hände timmar innan den fullskaliga invasionen där in princip en väldigt bred palett av Ukrainska myndigheter utsattes av en wiperattack som man i huvudsak lyckades stå emot, det var ju i akt och mening för att slå ut möjligheten till samband i det civila samhället, men här hade man gjort läxan och därför så klarade man det på ett bra sätt. Förlåt, din fråga?

MAX

Inspiration från andra länder och hur de har ökat sin förmåga inom det civila försvaret?

CARL-OSKAR

Om vi ska gå till Ukraina så är det ju extremt påtagligt. Dels naturligtvis den enorma försvarsvilja som hela det ukrainska samhället uppvisar och det där är ju lite grann två sidor av samma mynt för att försvarsvilja bygger robusthet och robusthet bygger försvarsvilja, det vill säga hade man inte lyckats skydda eller snabbt återuppbygga den kritiska infrastrukturen, energiförsörjningen, under de kalla månaderna så är det ju naturligtvis så att man hamnar i en situation där den breda försvarsviljan går ner om man sätts under mycket svåra och stora umbäranden. det vill säga, håller människor på att frysa ihjäl så är det svårare att försvara sig mot en antagonist, en angripare. Det man har gjort är ju det handgripliga, det vill säga de skapar ju förmågan längst ut i linjen genom att bygga nerifrån och upp men också en enorm uppfinningsrikedom och man ser att hela samhället går i dubbel eller tredubbelfart, det vill säga att de är loss ur gamla strukturer och bara agerar på volley hela tiden och det är naturligtvis mycket imponerande att se.

MAX

Charlotte?

CHARLOTTE

Det tål att upprepa tror jag att de började inte 2022 heller, de började långt tidigare, typ 2014, förmodligen tidigare än det, och det är ju det vi måste tänka att vi måste ta den tid vi har nu när det inte är skarpt, skarpt läge och förstå att det är nu vi ska bygga de samarbeten, inte samverkan nödvändigtvis, som krävs, och det de har gjort är att de har arbetat mycket med näringslivet och näringslivet har erbjudit sina tjänster, så att säga, och där är ju en otrolig viktig pusselbit i civilit försvar och i Natomedlemskap och allt, är ju att förstå hur viktigt det blir att vi hittar de här formerna i den här strukturen vi pratar om, den tar oss ju bara en liten bit på väg, det är väldigt viktigt att vända pyramiden och tänka individ, kommun, näringsliv, och få in de aktörerna i det här. Där kan man inspireras utav Ukraina, för man var lite mer tvungen och det tror jag vi kan titta på mer än vad vi har gjort.

MAX

Anneli?

ANNELI

Det klart att vi kan inte översätta försvarsviljan och kraften och kraften i det till Sverige eftersom vi har så fullständigt olika förutsättningar. Jag tänker på min gamla släkting Gunnar som finns här på ön och som för andra gången i sitt liv ser hur hans släktingar blir utkörda ur gammalsvenskby. Då blir det mera påtagligt, man har levt under hot så många gånger och det finns i hela DNA:t. Vi har levt i fred väldigt länge och det är jag väldigt glad för men å andra sidan så kan vi inte förvänta oss att den här försvarsviljan bara uppstår, där har vi en enorm roll att försöka se till att bygga den underifrån. Det handlar om överlevnad, om demokrati och frihet och alla de stora orden, men det handlar ju faktiskt om något väldigt, väldigt konkret.

MAX

Tror ni att Sverige och svenskarna har det som konstituerar det ni beskriver nu som försvarsvilja? Har man det i sig?

CARL-OSKAR

Ja, tror jag. Det är jag helt övertygad om, men den behöver också plockas fram och det tror jag att det vi ser i kölvattnet av den fullskaliga invasionen är ju att intresset för totalförsvaret ökar och det är i grunden något positivt, det är något vi måste slå vakt om. Vi ser hur vi har en mycket stor tillströmning till alla de frivilligorganisationer som inte tog strategisk time out även om samhället försökte få även dem att göra det genom mer kringskurna förutsättningar, vi har naturligtvis en viktig, vi behöver se till att facilitera förutsättningarna för att de ska kunna arbeta bredare, för där kultiveras ju också försvarsviljan och än viktigare, där omvandlas vilja till faktiskt förmåga. För det är en sak att vilja någonting och det är en sak att kunna försvara sig i olika lägen. Men jag tror att det här ställer stora anspråk på alla oss som är offentliga funktionärer i något avseende, att prata om detta, kommunicera om detta, förmedla, bilden av och behovet av "sense of urgency", man behöver spotta mycket på stenen tror jag, vi behöver sätta bilden av hur vi uppfattar att läget är. Statsministern är mycket tydlig i regeringsförklaringen, han säger att Sverige upplever ett av de sämsta säkerhetspolitiska lägena sedan andra världskrigets slut och det behöver revidera en slutsats hos alla svenskar, men den slutsatsen kanske kommer nedströms av att man uppfattar att det offentliga samhället kliver fram och markerar allvaret i situationen.

MAX

Ja, Anneli?

ANNELI

Eller att många kanske uppfattar det som att ett medlemskap i Nato blir en slags försäkring, "nu har vi betalat den, nu är det lugnt, jag utnyttjar det och bara är."

CHARLOTTE

Det är en sak i den här allmänbildningen, att tala om vad vi förväntas bidra med också. Men jag tror, vi gör ju sådana här undersökningar och folk vill ställa upp och sådär, jag tror att ja, men. Vi träffade Fryshuset igår och vi har generationer och vi har fickor i vårt land som inte nås av myndigheterna, till exempel och det måste vi ta hand om. Där måste vi knäcka nöten, för vi såg det i pandemin, vi hade översättningar på alla språk, men då ska man ju hitta till dem. Det är här vi behöver jobba med civilsamhället med aktörer som är bättre än myndigheterna, myndigheterna har olika ansikten men om jag tar en nationell myndighet som MSB, vi finns ju inte överallt och vi måste se till att vi värnar det här kontraktet och tilliten, den måste investeras i, alla måste med.

MAX

Från Bryssel till ett basketlag i Brandbergen. Vi ska inte dra över för mycket här. Vi har pratat om på vilket sätt Sveriges civila försvar kommer påverkas av ett Natomedlemskap. Jag började med att ställa frågan: på en skala ett till tio, var ni tycker att vi står i den här förmågehöjningen. Vi fick fem, sex, fem och...

CARL-OSKAR

Jag svarade väl mest svenskt av alla genom att hänvisa till den som redan hade lagt sig i mitten.

MAX

Exakt, det var faktiskt ett väldigt svenskt svar. Det tackar vi för. Jag skulle bara vilja veta, vad tror ni att vi står om ett år? Vad tror du Magnus? Du ser lite skeptisk ut.

MAGNUS

Ja men Nato är ju olika saker, det är dels en aktör i internationell politik och där tjänar Sverige Nato väldigt väl och Nato tjänar Sverige väldigt väl, det var därför det här kunde gå på en eftermiddag, att man tog processen väldigt snabbt. Men sedan är Nato också, det är ju en 31 lika strategiska agendor och där kan vi konstatera att när vi pratat med turkarna att vi har väldigt mycket att lära oss om hur de ser ut. Sedan har vi det organisatoriska, det vill säga 154 kommittéer i Bryssel, 8000 tjänstemän i Bryssel och en jättestor struktur som dessutom ska förändras. Där har vi väldigt mycket mer att lära oss, så det civila försvaret hamnar kanske mer i det här organisatoriska, vi måste kunna se möjligheterna och vi måste kunna svara upp mot de frågor som andra Natoländer har. Men jag tror att väldigt mycket handlar om att vi inser att vi tillsammans med delar av Norge kommer vara ett uppmarschområde. och att Finland, de baltiska staterna och Polen frontstater.

MAX

Uppmarschområde? Vad betyder det?

MAGNUS

Vi kommer att ta emot stöd utifrån om det skulle bli krig i vårt närområde, och där är det ju viktigt, det är i hög utsträckning en infrastrukturfråga, en planeringsfråga för försvarsmakten och våra allierade, men det är också en infrastrukturfråga. Norge bygger vägar och broar och om vi också gör det så kan vi knyta ihop detta, och järnvägar behövs. Jag tror inte att det kommer vara sämre nästa år, utan jag tror att den här kunskapen kommer sprida sig i systemet och det tror jag är fullt görbart.

MAX

Charlotte, vad tror du att vi står om ett år?

CHARLOTTE

Nej men jag tror att vi, vi vet ju till exempel att om vi ska ta emot trupp så finns det massa saker som måste underlätta för att trupperna ska komma. Det är den civila sidan som vi måste jobba med, det är regelförändringar och sådana saker, vi vet det redan nu. Då tror jag faktiskt såhär att då bygger vi det civila försvaret i ett Natosammanhang. Jag tror att om ett år så är det sex och en halv, från min sida. och grejen är att jag backar till förra året, det har hänt jättemycket i det svenska civila försvaret under ett år. Så det jag tror vi kommer ha svårare med, det är hela byråkratin. Jag tror att förmågan kommer ha flyttat sig, och vi kommer kämpa lite med classified och mycket möten och byråkrati och så, och det är lite parallella spår. Den ena kommer ha jobbigare än den andra att förflytta sig till den bättre förmågan.

MAGNUS

Då måste vi bli medlemmar också.

CHARLOTTE

Ja fast vi väntar inte.

MAX

Anneli?

ANNELI

Eftersom att detta är ett öppet samtal och det kan spridas så tänker jag säga tio, för det vore ju allt annat än dumt att säga något lägre med tanke på våran omvärld. Så det klart att vi ska ha som högsta mål att vi ska vara så högt vi kan komma någonsin, om ett år. Sedan kan vi prata i grupp om vad som behövs för att komma dit.

MAX

Ja, just det, det låter bra. Carl-Oskar? Var står det civila försvaret om ett år?

CARL-OSKAR

Jag skulle vilja knyta an till det som Anneli sa, det vill säga i det här arbetet så är det inte i huvudsak Nato som är dimensionerande utan det är omvärlden som är den dimensionerande faktorn. Jag var här så sent som för en vecka sedan precis här, eller faktiskt där uppe på balkongen, tillsammans med infrastrukturminister Andreas Carlson och meddelade att vi nu ger ett snabbt uppdrag till Trafikverket som de får ungefär till efter sommaren på sig att redovisa för en lösning för reservhamnsfrågan. Det vill säga, det behöver trutta ner i konkreta åtgärder, vi är höjden på kajkanter och möjligheterna att försörja, inte bara i perspektivet militär mobilitet men också all den civila försörjningen som krävs för att kunna hantera ett mycket sämre säkerhetsläge. Steg för steg arbetar vi oss framåt, men jag tror också att, och det sa jag på ett tidigare seminarium här idag, att man behöver ha två perspektiv samtidigt, man behöver vara beredd att agera med det vi har här och nu, samtidigt som vi naturligtvis ska ha en hög ribba och en lång horisont och långsiktighet i det vi gör.

MAX

Just det, och då är det reservhamnarna som inte kommer läggas ut till försäljning sedan. Mycket bra! Stort tack vill jag säga till panelisterna, Magnus Christiansson, lektor i krigsvetenskap vid Försvarshögskolan, Charlotte Petri Gornitzka, generaldirektör vid MSB, Anneli Hulthén, landshövding för länsstyrelsen i Skåne och även civil områdeschef för södra civilområdet, och Carl-Oskar Bohlin som är ministern för civilt försvar. En applåd! Tack!

[44:10 – 44:34] Outro